

คู่มือสำหรับประชาชน
การบริหารจัดการระบบประปาหมู่บ้าน

กองช่าง องค์การบริหารตำบลนางาม
ตำบลนางาม อำเภอเรณูนคร
จังหวัดนครพนม

คำนำ

ระบบประปาเป็นสาธารณูปโภคพื้นฐานที่มีความจำเป็น เพราะเกี่ยวข้องกับการประกอบกิจกรรมในชีวิตประจำวันของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคภายในครัวเรือนและใช้ในการประกอบอาชีพ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ผู้เกี่ยวข้องฝ่ายต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนจะต้องให้ความสำคัญกับระบบประปา เพื่อให้การควบคุมการผลิตน้ำประปาและการบริหารจัดการระบบประปาหมู่บ้านเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจะเป็นหลักประกันได้ว่า ระบบประปาจะสามารถผลิตน้ำประปาที่มีคุณภาพดี ได้มาตรฐานในปริมาณที่เพียงพอ ด้วยต้นทุนที่ต่ำทั้งยังช่วยให้ระบบประปามีอายุการใช้งานที่ยืนยาว และเกิดความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจและจุดประสงค์ประการสำคัญ

สารบัญ

	หน้า
๑.ความหมายของการบริหารจัดการระบบประปาหมู่บ้าน	๑
๒.องค์ประกอบของการบริหารจัดการระบบประปาหมู่บ้าน	๑
๓.คุณสมบัติของคณะกรรมการบริหารกิจการระบบประปาหมู่บ้าน	๒
๔.ระเบียบข้อบังคับ และบทลงโทษ	๔
๕.รูปแบบการบริหารกิจการประปา	๕
๖.การจัดเก็บค่าใช้บริการระบบน้ำสะอาด	๗
๗.แนวทางการบริหารการมีส่วนร่วมในการจัดบริการระบบน้ำสะอาด	๘
๘.แบบฟอร์มการจัดทำรายชื่อสมาชิกผู้ใช้น้ำประปาหมู่บ้าน	๑๑
๙.แบบฟอร์มการขอใช้น้ำประปาหมู่บ้าน	๑๒
๑๐.แบบฟอร์มใบเสร็จรับเงินค่าน้ำ	๑๓
๑๑.แบบฟอร์มการจัดทำสรุปรายรับ – รายจ่ายประจำเดือน	๑๔
๑๒.แบบฟอร์มการจัดทำสรุปรายรับ – รายจ่ายประจำปี	๑๕
๑๓.แบบฟอร์มการจัดทำสรุปผลสถานะทางการเงินประจำปี	๑๖
๑๔.ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการบริหารกิจการและการบำรุงรักษา ระบบประปาหมู่บ้าน พ.ศ.๒๕๔๘	๑๗

ความหมายของการบริหารจัดการระบบประปาหมู่บ้าน

การจัดการระบบประปาหมู่บ้าน คือ การดำเนินงานให้ระบบประปาสามารถบริการให้แก่ชุมชนได้อย่างทั่วถึงเพียงพอต่อเนื่องตลอด ๒๔ ชั่วโมง และมีผลประกอบการให้สามารถดำเนินกิจการได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้การบริหารจัดการระบบประปาหมู่บ้านเริ่มจากการควบคุมการผลิตน้ำประปาให้มี "คุณภาพดี" และมี "ปริมาณเพียงพอต่อเนื่องตลอด ๒๔ ชั่วโมง" และสามารถดำเนินการจำหน่ายประปาให้มีรายได้เพียงพอต่อการดำเนินงานกิจการประปา ตลอดจนมีการควบคุมรายได้ รายจ่ายของการประปาอย่างรัดกุมสามารถตรวจสอบได้อย่างโปร่งใส

องค์ประกอบของการบริหารจัดการระบบประปาหมู่บ้าน

การที่กิจการประปาชนบทหรือระบบการจัดการน้ำสะอาดจะสามารถดำเนินการไปได้ด้วยดี ก้าวหน้า และยั่งยืน จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ คือ

๑) กลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำ คือ ผู้ใช้น้ำทุกคนที่ใช้บริการน้ำจากประปา มีหน้าที่ ดังนี้

- ๑.๑ คัดเลือกตัวแทนเป็นคณะกรรมการบริหารกิจการประปาหมู่บ้าน
- ๑.๒ ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับของประปาหมู่บ้านทั้งการออกระเบียบ ข้อบังคับของกิจการประปาจะต้องผ่านความเห็นชอบของสมาชิกผู้ใช้ น้ำประปอย่างน้อยครึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกผู้ใช้น้ำประปา โดยจะต้องไม่ขัดกับข้อกำหนดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ๑.๓ ตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการบริหารกิจการประปาหมู่บ้านตลอดจนทุกท่วง เมื่อเห็นว่าคณะกรรมการบริหารไม่ดำเนินการตามนโยบายที่วางไว้
- ๑.๔ ร่วมมือในการบำรุงรักษาระบบประปาหมู่บ้านให้ดำรงอยู่ได้ตลอดไป

๒) คณะกรรมการบริหารกิจการประปา

คณะกรรมการบริหารกิจการประปา คือ ตัวแทนที่ได้รับการคัดเลือกจากกลุ่มสมาชิกผู้ใช้น้ำเข้ามาเป็นตัวแทนของสมาชิกผู้ใช้น้ำทุกคนทำการบริหารกิจการระบบประปาหมู่บ้านโดยสถานภาพของกรรมการเกิดขึ้นเมื่อวันที่ได้รับเลือกตั้งจากสมาชิกผู้ใช้น้ำ และสิ้นสุดสถานภาพเมื่อ ตาย หมดวาระ ลาออก สมาชิกมีมติให้ออก หรืออื่น ๆ ตามที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด โดยคณะกรรมการบริหารกิจการระบบประปาหมู่บ้านมีหน้าที่หลัก คือ

- ๒.๑ วางระเบียบใช้บังคับในการบริหารกิจการประปา โดยผ่านความเห็นชอบจากสมาชิกผู้ใช้น้ำ
- ๒.๒ บริหารกิจการประปาให้เป็นไปตามข้อบังคับและให้เกิดความก้าวหน้าและบริการประชาชนได้อย่างทั่วถึงตลอด ๒๔ ชั่วโมง
- ๒.๓ พิจารณานุญาต หรือ งดจ่ายน้ำให้แก่สมาชิก โดยคำนึงถึงประโยชน์ของกิจการประปา
- ๒.๔ จัดทำรายงานผลการดำเนินงานให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทราบและรายงานผลการดำเนินงานให้สมาชิกผู้ใช้น้ำตามที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด
- ๒.๕ ควบคุม ดูแล การทำงานของเจ้าหน้าที่ของประปา

๒.๖ จัดทำโครงการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในกรณีที่
งบประมาณของประปาไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานของกิจการประปา

๓) ผู้ดูแลระบบประปาหมู่บ้าน

ผู้ดูแลระบบประปาหมู่บ้าน คือ ผู้ได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการบริหารกิจการประปา
หมู่บ้าน ให้รับผิดชอบเป็นช่างประจำประปาหมู่บ้าน มีหน้าที่หลัก คือ

๓.๑ เปิด - ปิด ควบคุมการทำงานของระบบประปาหมู่บ้าน

๓.๒ ตรวจสอบการบำรุงรักษา และซ่อมแซมระบบประปาหมู่บ้านให้สามารถทำการผลิตน้ำประปา
ได้ อย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ

๓.๓ แจ้งสภาพการทำงาน และปัญหาที่เกิดขึ้นของระบบประปาหมู่บ้านให้คณะกรรมการบริหาร
กิจการประปาหมู่บ้านทราบเป็นประจำ

๓.๔ ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหารกิจการระบบประปาหมู่บ้าน

๓.๕ แสวงหาความรู้และเทคโนโลยีใหม่ เพื่อนำมาใช้หรือพัฒนาระบบประปาหมู่บ้านให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

คุณสมบัติของคณะกรรมการบริหารกิจการระบบประปาหมู่บ้าน

๑) คณะกรรมการฯ จะต้องเป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำจากระบบประปาหมู่บ้านนั้น ๆ

๒) คณะกรรมการฯ โดยมีจำนวนกรรมการตามที่สมาชิกผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่กำหนด ทั้งนี้ต้องไม่น้อย
กว่า ๗ คน ประกอบด้วย

๒.๑ ประธาน

๒.๒ รองประธาน

๒.๓ เลขานุการ

๒.๔ เหมัญญิก

๒.๕ ผู้ช่วยเหมัญญิก

๓) ประธานคณะกรรมการบริหารกิจการระบบประปาหมู่บ้านจะต้องมาจากการเลือกตั้ง ส่วนรอง
ประธาน เลขานุการ และเหมัญญิก เป็นบุคคลที่ประธานฯ คัดเลือกขึ้นมาแต่ต้องได้รับความ เห็นชอบ
จากสมาชิกผู้ใช้น้ำไม่ต่ำกว่า ๒ ใน ๓ ของสมาชิกทั้งหมด

๔) คณะกรรมการฯ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๒ ปี นับตั้งแต่วันเลือกตั้ง แต่จะดำรงตำแหน่ง
ติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้

๕) คณะกรรมการฯ ทั้งชุดจะหมดสภาพเมื่อ

๕.๑ หมดวาระการทำงาน

๕.๒ ประธานลาออก ตาย ย้ายภูมิลำเนา หรือเจ็บป่วยเรื้อรัง

๕.๓ ทำผิดข้อบังคับและกฎระเบียบของระบบประปาหมู่บ้าน

๕.๔ สมาชิกผู้ใช้น้ำลงคะแนนเสียงไม่ไว้วางใจ

๖) เมื่อคณะกรรมการฯ หมดสภาพจะต้องดำเนินการเลือกตั้งขึ้นมาใหม่ภายใน ๑๕ วัน

๗) คณะกรรมการฯ จะต้องคัดเลือกผู้ดูแลระบบประปาหมู่บ้านขึ้นมา ๒ คน โดยพิจารณาคำตอบแทนในอัตราที่เหมาะสม และสามารถถอดถอนผู้ดูแลระบบประปาได้ หากมีเหตุผลสมควร

๘) คณะกรรมการฯ จะต้องจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย เป็นรายเดือนและประจำปี และมีหลักฐานพร้อมที่จะให้สมาชิกผู้ใช้น้ำตรวจสอบได้ และต้องแสดงรายรับ - รายจ่าย ของแต่ละเดือนไว้บนแผ่นป้ายในที่สาธารณะ

๙) เงินกองทุน และเงินจากกิจการระบบประปาหมู่บ้าน คณะกรรมการฯ จะต้องนำไปฝากธนาคารในนามของ "กองทุนระบบประปาหมู่บ้านปี.....บ้าน.....หมู่.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด....." และการเบิกจ่ายจะต้องมีคณะกรรมการ อย่างน้อย ๓ คนเซ็นที่รับรอง

๑๐) คณะกรรมการฯ สามารถมีเงินสดไว้สำรองจ่ายยามฉุกเฉินได้ไม่เกิน.....บาท โดยประธานเป็นผู้รับผิดชอบและการใช้จ่ายจะต้องให้คณะกรรมการฯ รับทราบ

๑๑) ถ้าหากเกิดการผิดพลาดในการใช้จ่ายเงินไม่ว่ากรณีใด ๆ คณะกรรมการฯ จะต้องร่วมกันรับผิดชอบ

๑๒) เมื่อการประปาหมู่บ้านเรียกเก็บค่าน้ำ ค่าธรรมเนียม ค่าปรับ และอื่นๆ จากผู้ใช้น้ำ คณะกรรมการฯ จะต้องออกใบเสร็จรับเงินแจ้งรายละเอียด และมีลายเซ็นของประธานบริหารกิจการระบบประปาหมู่บ้าน และ ผู้เก็บเงินให้ผู้ใช้น้ำเก็บไว้เป็นหลักฐานโดยมีสำเนาเก็บไว้อีก ๑ ชุด

๑๓) ในกรณีผู้ใช้น้ำยื่นรายชื่อ เพื่อให้คณะกรรมการฯ ชี้แจงข้อข้องใจ คณะกรรมการฯ จะต้องเรียกประชุมผู้ใช้น้ำและชี้แจงภายใน ๗ วัน

๑๔) หากคณะกรรมการฯ ทั้งชุด หรือเฉพาะบุคคลได้รับคะแนนเสียงไว้วางใจไม่ถึง ๒ ใน ๓ ของที่ประชุมให้ถือว่าหมดสภาพ

ระเบียบข้อบังคับ และบทลงโทษ

๑. สมาชิกผู้ใช้น้ำทุกรายจะต้องออกเงินคนละเท่าๆ กัน เพื่อตั้งเป็นกองทุนบริหารกิจการระบบประปาหมู่บ้าน หรือในกรณีที่มีการขายหุ้นทุกราย เพื่อเอาเงินจากการขายหุ้นตั้งเป็นกองทุน สมาชิกผู้ใช้น้ำจะต้องซื้อหุ้นอย่างน้อย ๑ หุ้น แต่ไม่เกิน.....หุ้น และไม่่ว่าจะถือหุ้นจำนวนเท่าไรก็มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนในการประชุมได้เพียง ๑ เสียงเท่านั้น

๒. ผู้มีความประสงค์จะขอใช้น้ำจากการประปาหมู่บ้าน จะต้องยื่นแบบฟอร์มคำร้องขอใช้น้ำเสียก่อน จึงจะต่อท่อให้น้ำได้

๓. ผู้ที่ต้องการเป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำภายหลังจากการตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำและจัดตั้งกองทุนระบบประปาหมู่บ้านแล้วจะต้องเสียค่าธรรมเนียมเป็นเงิน.....บาท ยกเว้นผู้ที่ย้ายภูมิลำเนาใหม่หรือแยกครอบครัว ใหม่

๔. ผู้ใช้น้ำทุกรายจำต้องใช้น้ำผ่านมิเตอร์ และเสียค่าใช้น้ำ หน่วยละ.....บาท

๕. การต่อท่อแยกจากท่อเมนเข้าหมู่บ้าน ผู้ใช้น้ำจะต้องทำตามแบบที่การประปาหมู่บ้านกำหนดและจะต้องออกค่าใช้จ่ายเองทั้งสิ้น

๖. การประปาหมู่บ้านมีสิทธิ์ตรวจสอบมิเตอร์วัดน้ำได้ตลอดเวลา และถ้าพบว่าการแก้ไขดัดแปลงไป ในทางที่ทุจริต การประปาหมู่บ้านมีสิทธิ์งดจ่ายน้ำ และถ้าผู้ใช้น้ำต่อไปจะต้องเสียค่าปรับเป็นเงิน.....บาท และจะต้องจ่ายเงินซื้อมิเตอร์วัดน้ำใหม่

๗. ในกรณีที่ผู้ใช้น้ำพบว่ามิเตอร์น้ำชำรุด จะต้องรีบแจ้งคณะกรรมการฯ หรือผู้ดูแลระบบประปาหมู่บ้าน มิเช่นนั้นจะถือว่ามิเจตนาไม่บริสุทธิ์ และจะถูกลงโทษตามข้อที่ ๖

๘. กรณีท่อเมนส่งน้ำรั่ว การประปาหมู่บ้านจะเป็นผู้รับผิดชอบซ่อมแซมเองทั้งหมด

๙. การกระทำใด ๆ ที่ทำให้ทรัพย์สินของการประปาหมู่บ้านเสียหาย หากมีหลักฐานยืนยันได้ผู้กระทำ จะต้องชดใช้ค่าเสียหายทั้งหมดให้แก่การประปาหมู่บ้าน

๑๐. หากผู้ใดเจตนาขโมยน้ำ ใช้น้ำโดยไม่ผ่านมิเตอร์หรือโดยวิธีใด ๆ ก็ตาม หากมีหลักฐานยืนยันได้ผู้กระทำจะต้องชดใช้ค่าเสียหายทั้งหมดให้แก่การประปาหมู่บ้าน

๑๑. ผู้ใช้น้ำจะต้องชำระค่าน้ำทุกครั้งเมื่อการประปาหมู่บ้านเรียกเก็บ หากค้างชำระติดต่อกันเป็นเวลา.....(วัน/เดือน) จะถูกงดจ่ายน้ำทันที และถ้าจะขอใช้ใหม่จะต้องเสียเงินที่ค้างชำระพร้อมค่าปรับอีกเป็นเงิน.....บาท

๑๒. ถ้าผู้ใช้น้ำต้องการเลิกใช้น้ำจะต้องแจ้งให้คณะกรรมการฯ ทราบเสียก่อน จึงจะถือว่าสิ้นสุดการเป็นผู้ใช้น้ำหากไม่แจ้งต่อคณะกรรมการฯ ก็ถือว่ายังคงสภาพเป็นผู้ใช้น้ำอยู่ และจะต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับและบทลงโทษ

๑๓. ในกรณีสมาชิกผู้ใช้น้ำเกิดความข้องใจในการทำงานของคณะกรรมการฯไม่ว่าเรื่องใดก็ตาม มีสิทธิ์จะขอเรียกประชุมผู้ใช้น้ำเพื่อให้กรรมการชี้แจง โดยลงลายมือชื่อของสมาชิกผู้ใช้น้ำจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ ของสมาชิกทั้งหมดต่อคณะกรรมการ

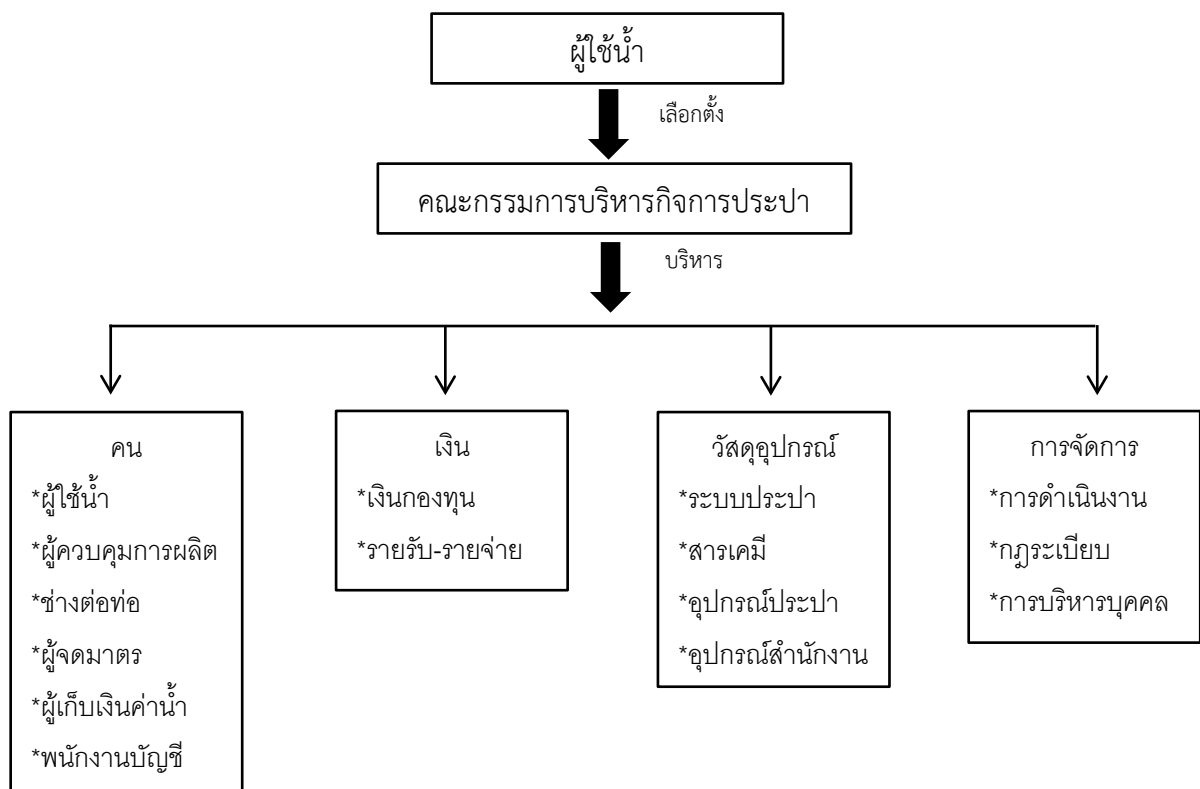
รูปแบบการบริหารกิจการประปา

รูปแบบที่ ๑ การบริหารโดยคณะกรรมการบริหารจากการที่ประชาชนมีความต้องการน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการอุปโภคบริโภคเพื่อดำรงชีวิตประจำวันรัฐบาลจึงได้สนับสนุนการก่อสร้างระบบประปาให้ชุมชนเพื่อเมื่อชุมชนได้เป็นเจ้าของชุมชนจำเป็นต้องดำเนินการบริหารกิจการประปา เพื่อบริการน้ำสะอาดแก่ชุมชนได้ อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นการบริหารกิจการประปามีการดำเนินการได้ ๒ รูปแบบ คือ

กิจการประปา

การบริหารรูปแบบดังกล่าวนี้ เป็นการบริหารตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการและการบำรุงรักษาระบบประปาหมู่บ้าน พ.ศ.๒๕๓๕ โดยคณะกรรมการบริหารกิจการประปามาจากการเลือกตั้งจากผู้ใช้น้ำ มีวาระการดำรงตำแหน่งอย่างชัดเจน โดยคณะกรรมการฯ นี้ มีหน้าที่บริหารกิจการประปาให้บริการน้ำสะอาดได้อย่างเพียงพอตลอด ๒๔ ชั่วโมง และดูแลควบคุมการผลิตน้ำประปาอย่างครบวงจรโดยไม่ได้พึ่งพางบประมาณจากส่วนของรัฐบาล

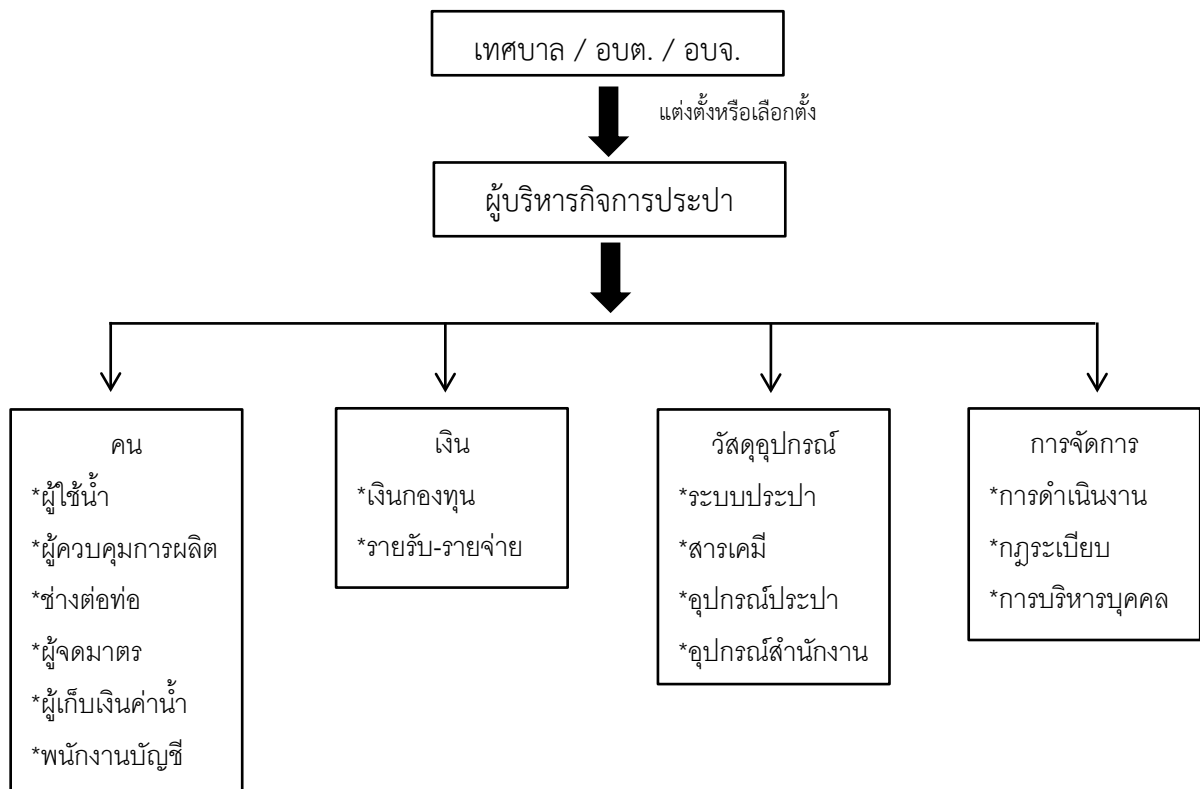
โครงสร้างการบริหารกิจการประปาโดยคณะกรรมการ

รูปแบบที่ ๒ การบริหารโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เนื่องจากพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดให้มีการถ่ายโอนภารกิจในการจัดบริการสาธารณะของรัฐให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาล อบต. และ อบจ. ดังนั้น การบริหารกิจการประปาจึงอยู่ภายใต้การดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้บริหารกิจการประปาจะได้รับการแต่งตั้งหรือเลือกตั้งให้มีหน้าที่บริหารกิจการประปาเพื่อบริการน้ำสะอาดได้อย่างเพียงพอตลอด ๒๔ ชั่วโมง รวมทั้งดูแลควบคุมการผลิตน้ำประปาอย่างครบวงจร โดยใช้งบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

โครงสร้างการบริหารกิจการประปาโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การจัดเก็บค่าใช้จ่ายระบบน้ำสะอาด

ในการบริหารกิจการระบบประปาหมู่บ้านให้เจริญก้าวหน้าและบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้จะขาดสิ่งสำคัญที่จะกล่าวถึงมิได้ นั่นคือการจัดทำบัญชีและการเก็บสถิติข้อมูล บัญชีจำเป็นจะต้องใช้ในกิจการระบบประปาหมู่บ้าน พอจะแบ่งออกได้ดังนี้

- บัญชีรายชื่อสมาชิกผู้ใช้น้ำ เพื่อทราบถึงจำนวนผู้ใช้น้ำที่แน่นอนและสามารถจะคำนวณหาปริมาณน้ำที่จะต้องใช้ในแต่ละวันได้ ทำให้เราสามารถกำหนดระยะเวลาในการสูบน้ำได้
- บัญชีกองทุนระบบประปาหมู่บ้าน ทำให้ทราบถึงกองทุนหมุนเวียนที่ใช้ในการบริหารกิจการระบบประปาหมู่บ้าน
- บัญชีบันทึกการวัดมิเตอร์ เพื่อใช้ในการคิดค่าใช้น้ำ
- ใบเสร็จรับเงิน เพื่อก่อให้เป็นหลักฐานในการชำระเงินต่าง ๆ
- บัญชีลูกหนี้ค้างชำระค่าน้ำ เพื่อจะได้เก็บค่าน้ำได้ตามกำหนดเวลาที่นัดหมาย
- บัญชีรายรับ - รายจ่าย ประจำเดือนและประจำปี เพื่อให้ทราบถึงสถานะการเงินในแต่ละปี จะได้นำมาประกอบในการวางแผนบริหารกิจการระบบประปาหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- สรุปผลสถานะทางการเงิน เป็นการสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาว่า ประสบผลสำเร็จหรือไม่ มีผลกำไรหรือขาดทุนอย่างไร และปัจจุบันมีเงินกองทุนอยู่เท่าไร

แนวทางการบริหารการมีส่วนร่วมในการจัดบริการระบบน้ำสะอาด

ในการบริหารการมีส่วนร่วมในการจัดบริการระบบน้ำสะอาด หรือที่เรียกว่า "การเตรียมชุมชน" นั้นเป็นการเตรียมความพร้อมของประชาชน หน่วยงานส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของประชาชน ก่อนเริ่มดำเนินการก่อสร้างระบบประปา โดยมีวัตถุประสงค์ในหลายประการ กล่าวคือ

- เพื่อให้ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสมาประชุมร่วมกันเพื่อปรึกษาหารือ
 - เพื่อให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น เพื่อกำหนดทิศทางการบริหาร
 - เพื่อให้ประชาชนเข้าใจว่าต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการประปา เช่น ต้องยอมรับว่าจะต้องมีการก่อสร้าง การวางท่อ อาจทำให้การคมนาคมไม่สะดวกจากการก่อสร้าง
 - เพื่อให้ประชาชนเข้าใจว่าต้องมีค่าใช้จ่ายในการที่จะได้ใช้น้ำประปา เช่น ค่ามาตรวัดน้ำ ค่าน้ำประปา ค่าเดินท่อภายในบ้าน ค่าบริการรายเดือน และอื่น ๆ
 - เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่างกฎระเบียบ ข้อบังคับ ซึ่งจะก่อให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตาม
 - เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้บริหารกิจการประปา หากเป็นการบริหารปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนก็จะสามารถแสดงความคิดเห็นในการทำงานผ่านผู้ที่เลือกตั้งเข้าไปบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - เพื่อให้การบริหารกิจการประปาประสบผลสำเร็จ ตั้งแต่การก่อสร้างระบบประปาจนกระทั่งประชาชนได้รับการบริการน้ำสะอาดสำหรับใช้อุปโภคบริโภค
- การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สามารถมีส่วนร่วมตั้งแต่ก่อนการก่อสร้าง ระหว่างการก่อสร้าง และภายหลังการก่อสร้างระบบประปา ดังนี้

ก่อนการก่อสร้าง

- เข้าร่วมประชุมเพื่อจะได้รับทราบรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างระบบประปา
- ให้ทราบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีส่วนร่วมอย่างไร
- มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเสนอแนะแนวทางการทำงาน เช่น แนวการเดินท่อประปา เป็นต้น
- ได้สอบถามข้อสงสัยเรื่องเกี่ยวกับระบบประปา
- เลือกตั้ง แต่งตั้ง หรือคัดเลือก คณะกรรมการบริหารกิจการประปามาทำงาน
- อำนวยความสะดวก ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ และผู้รับเหมาที่เข้ามาสำรวจ เตรียมการก่อสร้าง

ระหว่างการก่อสร้าง

- ช่วยเป็นหูเป็นตา ดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ในการก่อสร้าง
- สังเกตการณ์ทำงาน วัสดุอุปกรณ์ ขั้นตอนการก่อสร้างของผู้รับเหมาก่อสร้างหากคิดว่าจะไม่เหมาะสม ถูกต้อง ให้แจ้งผู้รับผิดชอบ หรือคณะกรรมการตรวจการจ้าง
- ให้คำแนะนำ ให้ข้อมูลในการทำงานและอำนวยความสะดวกในการทำงานของผู้รับเหมาก่อสร้างและเจ้าหน้าที่
- ให้ความร่วมมือจัดหาแรงงาน เพื่อรับจ้างการทำงาน
- รับทราบ เสนอความคิดเห็นในการร่างกฎระเบียบ ข้อบังคับ ในการบริหารกิจการประปา กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจใช้การเลือกตั้งไปเป็นตัวแทนร่างกฎระเบียบ ข้อบังคับ
- จ่ายค่าธรรมเนียมต่าง ๆ เช่น ค่ามาตรวัดน้ำ ค่าต่อท่อ เป็นต้น

ภายหลังการก่อสร้าง

- มีส่วนร่วมในการบริหารกิจการประปา เช่น สมัครงเป็นผู้ควบคุมการผลิต สมัครงเป็นเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานประปา เป็นต้น
- ดูแลสอดส่อง ช่วยเป็นหูเป็นตา หากพบความเสียหาย อุบัติเหตุ เช่น ท่อแตก ท่อรั่ว หม้อแปลง ไฟฟ้าระเบิด น้ำท่วม มีผู้ขโมยใช้น้ำ ไฟฟ้าลัดวงจร อุปกรณ์ใช้งานไม่ได้ เป็นต้น
- ปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ของผู้ใช้น้ำ หลังจากเริ่มดำเนินการให้บริการ เช่น
 - การขอใช้น้ำ
 - การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ
 - การเข้าร่วมประชุม
 - การดูแลสอดส่องการทำงานของผู้ควบคุมการผลิตน้ำประปา ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานประปา และผู้บริหารกิจการประปา
 - ติดตามผลการดำเนินการบริหารกิจการประปา
 - เสนอความคิดเห็นในการบริหารจัดการและบริการ
 - เสนอความคิดเห็นเรื่องผลประโยชน์ และค่าตอบแทนของคณะกรรมการบริหารกิจการประปา ผู้ควบคุมการผลิต และผู้ปฏิบัติงานในสำนักงาน
 - เสนอความคิดเห็น ความเหมาะสมของการคิดค่าน้ำ ค่าบริการ และค่าธรรมเนียมต่างๆ ของการประปา
- มีส่วนร่วมซ่อมแซมแก้ไขระบบประปา เช่น
 - น้ำท่วม ช่วยเคลื่อนย้ายอุปกรณ์ เคลื่อนย้ายแพลอย
 - ไฟไหม้ ช่วยดับไฟ ป้องกันไฟไหม้
 - ท่อแตก ท่อรั่ว ช่วยซ่อมแซม ขุดดิน ผึงท่อ
 - ช่วยทำความสะอาดถังกรอง ล้างท่อถึงสูง ล้างถังตกตะกอน
 - ดูแลตกแต่งรอบบริเวณที่ตั้งระบบประปา เช่น ช่วยตัดต้นไม้ ถางหญ้า ปลุกดอกไม้

- ดูแลสิ่งก่อสร้าง ทำความสะอาด
- มีส่วนร่วม ช่วยดูแล ฝักระวังแหล่งน้ำ
 - ดูแลไม่ให้มีการทิ้งขยะลงแหล่งน้ำ
 - กำจัดวัชพืช
 - ไม่ปล่อยสัตว์เลี้ยงใกล้แหล่งน้ำ
 - ขุดลอกป้องกันน้ำท่วม
- ฝักระวัง สังเกตคุณภาพน้ำประปา
 - สังเกตคุณภาพน้ำ ถ้ามีกลิ่นเหม็น ชุ่น มีสนิมเหล็กติดภาชนะ มีรสไม่ดื่มได้ หรือ มีสิ่งแปลกปลอม ให้แจ้งการประปาทราบ
 - ถ้าพบท่อแตก ท่อรั่ว ให้รีบแจ้งการประปาให้แก้ไข เพื่อป้องกันไม่ให้มีสัตว์ เชื้อโรคหรือสิ่งแปลกปลอมเข้าไปปนเปื้อนในท่อจ่ายน้ำประปา
- หากมีการก่อสร้างอื่นๆ ใกล้แนวท่อจ่ายน้ำประปา ต้องระงับการขุดเจาะ หรือการกระทบกระเทือนต่อท่อจ่ายน้ำประปา

ทั้งนี้ การบริหารการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการระบบน้ำสะอาด มีแนวทางการประเมินผลซึ่งสามารถแสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

หลักการ	วิธีการดำเนินการ	แนวทางการประเมินผล
Starting Early (การเริ่มต้นเร็ว)	*ประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นในการจัดทำระบบน้ำสะอาดหรือประปาชุมชนหรือหมู่บ้านภายในระยะเวลาที่รวดเร็วก่อนการดำเนินการ	*อปท./หมู่บ้าน/ชุมชน มีการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นก่อนการดำเนินโครงการภายในระยะเวลาก่อนการดำเนินการที่เหมาะสม
Stakeholders (ครอบคลุมผู้ที่เกี่ยวข้อง)	*มีการเรียกประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะผู้ใช้น้ำประปา	*มีการเรียกประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างทั่วถึงหรือไม่
Sincerity (ความจริงใจ)	*ผู้บริหารหรือผู้ที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการมีความจริงใจ/โปร่งใสในการดำเนินการและมีการเรียกประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด	*ผู้บริหารหรือผู้ที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการมีความจริงใจ/โปร่งใสในการดำเนินการและมีการเรียกประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดหรือไม่
Suitability (วิธีการที่เหมาะสม)	*มีวิธีการเรียกผู้ที่เกี่ยวข้อง	*การจัดประชุมใช้วิธีการที่เหมาะสมหรือไม่ เช่น สถานที่/เวลา เป็นต้น

แบบฟอร์มการจัดทำรายชื่อสมาชิกผู้ใช้น้ำประปาหมู่บ้าน

รายชื่อสมาชิกผู้ใช้น้ำ

ประปาหมู่บ้าน บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัด.....

เลขที่สมาชิก	ชื่อผู้ใช้น้ำ	บ้านเลขที่	จำนวนผู้ใช้น้ำ	หมายเลขมิเตอร์ (อยู่บริเวณด้านข้างหน้ามิเตอร์)

(คณะกรรมการฯเขียนใส่สมุดและกระดาชเพื่อติดประกาศไว้เป็นหลักฐานทุกๆปี)

แบบฟอร์มการขอใช้น้ำประปาหมู่บ้าน

แบบฟอร์มขอใช้น้ำประปา

ข้าพเจ้า.....อยู่บ้านเลขที่.....บ้าน.....หมู่ที่.....
ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

มีความประสงค์ขอใช้น้ำประปาหมู่บ้าน/ชุมชนแห่งนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมที่จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่างๆที่คณะกรรมการบริหารกิจการประปาหมู่บ้านได้กำหนดไว้ โดยไม่มีเงื่อนไขใดๆทั้งสิ้น

(หมายเหตุ :ต้องลงชื่อในแบบฟอร์มขอใช้น้ำประปาก่อน พร้อมจ่ายเงินค่าสมัคร จึงมีสิทธิ์ต่อน้ำใช้ได้)

ลงชื่อ.....

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ความเห็นของคณะกรรมการฯ

คณะกรรมการฯพิจารณาแล้วเห็นควรให้รับเป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำและใช้น้ำจากประปาหมู่บ้านแห่งนี้ได้โดยผู้ยื่นขอ
จะต้องจ่ายค่าธรรมเนียมเป็นเงิน.....บาท และจะต้องจ่ายเงินเข้ากองทุนประปาหมู่บ้านเป็นจำนวนเงิน.....บาท

ลงชื่อ.....

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

(ให้ผู้ใช้น้ำลงชื่อสมัครครัวเรือนละ ๑ แผ่น)

แบบฟอร์มใบเสร็จรับเงินค่าน้ำ

ใบเสร็จรับเงิน

เล่มที่.....

เลขที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ระบบประปาหมู่บ้าน บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....

ได้รับเงินจาก () นาย.....บ้านเลขที่.....

() นาง.....บ้านเลขที่.....

() นางสาว.....บ้านเลขที่.....

รายการ	จำนวนเงิน(บาท)
๑.ค่าน้ำ จำนวนที่ใช้.....เป็นเงิน	
๒.ค่าธรรมเนียม	
๓.ค่า.....	
๓.ค่า.....	
รวมเป็นเงิน	

ลงชื่อ.....

(.....)

(ผู้เก็บเงิน)

ลงชื่อ.....

(.....)

(ประธาน)

(คณะกรรมการส่งพิมพ์เพื่อออกใบเสร็จให้เป็นหลักฐานในการรับ-จ่ายเงิน)

แบบฟอร์มการจัดทำสรุป รายรับ-รายจ่ายประจำเดือน

สรุปรายรับ-รายจ่ายประจำเดือน

เดือน.....ประปาหมู่บ้าน.....หมู่ที่.....
 ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
 รายรับ ตั้งแต่วันที่.....เดือน.....พ.ศ.ถึง วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

รายการ	จำนวนเงิน(บาท)
๑.เก็บค่าน้ำ	
๒.เก็บค่าน้ำค่าชำระ	
๓.ค่าธรรมเนียม	
๔.ค่า.....	
๕.ค่า.....	
๖.ค่า.....	
รวมรายรับ	

รายรับ ตั้งแต่วันที่.....เดือน.....พ.ศ.ถึง วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

รายการ	จำนวนเงิน(บาท)
๑.ค่ากระแสไฟฟ้าตามใบเสร็จ เล่มที่.....เลขที่.....	
๒.ค่าตอบแทนผู้ดูแลประปา	
๓.ค่าตอบแทนกรรมการ	
๔.ค่า.....	
๕.ค่า.....	
๖.ค่า.....	
รวมรายรับ	

(คณะกรรมการฯเขียนใส่สมุดและกระดาชเพื่อติดประกาศไว้เป็นหลักฐานทุกๆเดือน)

แบบฟอร์มการจัดทำสรุป รายรับ-รายจ่ายประจำปี

ประจำปี.....ประปาหมู่บ้าน.....หมู่ที่.....
 ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
 ตั้งแต่ เดือน..... พ.ศ. ถึง เดือน..... พ.ศ.

เดือน	รายรับ(บาท)	รายจ่าย(บาท)	กำไร(บาท)	ขาดทุน(บาท)	หมายเหตุ
มกราคม					
กุมภาพันธ์					
มีนาคม					
เมษายน					
พฤษภาคม					
มิถุนายน					
กรกฎาคม					
สิงหาคม					
กันยายน					
ตุลาคม					
พฤศจิกายน					
ธันวาคม					
รวมทั้งสิ้น					

(คณะกรรมการฯเขียนใส่สมุดและกระดาศเพื่อติดประกาศไว้เป็นหลักฐานทุกๆปี)

แบบฟอร์มการจัดทำสรุป ผลสถานะทางการเงินประจำปี

สรุปผลสถานะทางการเงิน

ประปาหมู่บ้าน บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....ประจำปี.....

กำไร	จำนวนเงิน.....บาท
- เข้ากองทุนประปาหมู่บ้าน	จำนวนเงิน.....บาท
- ปันผลแก่สมาชิก	จำนวนเงิน.....บาท
- ขยายกิจการประปา	จำนวนเงิน.....บาท
- พัฒนาหมู่บ้าน	จำนวนเงิน.....บาท

ขาดทุน	จำนวนเงิน.....บาท
เรียกเก็บเงินจากสมาชิกเพิ่ม จำนวน.....ราย	จำนวนเงิน.....บาท
- ขายหุ้นให้แก่สมาชิกเพิ่ม จำนวน.....หุ้น	จำนวนเงิน.....บาท

ยอดกองทุนรวมประปาหมู่บ้าน =